

אל תביט אחרריך

על היחס לכשלונות והצלחות העבר.

תורה ספר בראשית פרק יט - פרשת וירא

וַיְהִי כְהוֹצִיאֵם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְטָה עַל נַפְשָׁךְ אֵל תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַכֹּכָב הַקָּהָר הַמָּלֵט פָּן תִּסָּפֶה: וַתִּבֹט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתִּהְיֶי נָצִיב מֵלַח:

רש"י על בראשית פרק יט פסוק יז

אל תביט אחרריך - אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצול אינך כדאי לראות בפורענותם ואתה ניצול:

יא. עין איה ברכות נד.

ואשתו של לוט, דכתיב ותבט אשתו מאחריה ותהי נציב מלח. יש הבדל בפעולה שמחזה פורענותן של רשעים פועל על הנפשות, בין נפשות מוכנות לקבל מוסר והנהגה טובה אלא שסבות חזוניות הרחיקו אותם מהדרך המאושר, לנפשות שכבר התעצמו ברע ונטבעו בו. הנפשות הטהורות, אע"פ שמעדה רגלם מדרך הישר, בראותם בראות עיניהן פורענות ואבדן הרשעים, יתעודדו לשוב לדרך הישר וכבוד הצדק יורח עליהם עוד הפעם כפי טהרת טבעם, אע"פ שעומם אורו אצלן בכח הסבות המונעות. אמנם הנפשות הרעות יש כח רק ביד הפרוד מן הרעה לשום מתג להם שלא ישטפו בזרם הרע. אבל כאשר יראו בעיניהם את האבדון שבא כתומו, אז תחלש כח איומם, כי לעולם כח האיום הבא לאדם מיראת האבדון הוא גדול יותר מערך האבדון בעצמו מצד ערכו הגופני. ע"כ בהיות משפחת לוט אינה ראויה להנצל מצד עצמה, מפני שלח המוסרי הי' חסר מהם וכבר נמשכו הרבה אחרי מעשה סדום, ע"כ הוזהרו שלא להביט בעינם בצורת ההשחתה, למען לא יקטן כח האיום אצלם, ורק אז ע"י רגש הפחד תוכל להיות תקוה שיתעודדו להרחיק עצמם מדרךי שאול של הסדומיים. ואשתו בהתאמצה לראות בעיניה את ההשחתה, שבזה כבר נחלש מעט ערך פחד האבדון, כבר לא היתה לה תקנה מוסרית, ותהי להכרח משפט האלהי לדונה כאחד מאנשי סדום, שכבר ג"כ נאבדו רק מפני שאפסה להם כל תקוה של תיקון מוסרי, וכמוהם נאבדה ותהי לנציב מלח.

(12) ספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא בתרא סימן נט

ואברהם זמן בא ב'מים" שאברהם בא לדרךא שלו על - ידי ה'מים, כמובא בזהר (חיי שרה דף קכט.), כי 'בן שלש שנים הכיר את בוראו' (נדרים לב), והיה הולך תמיד מדרךא לדרךא. ומי שהוא בבחינה זו, הוא מפסיד על - ידי הנריזות. כי כשהוא נריו גדול ורץ בנריזות ממצינה למצינה, אזי הוא מפסיד על - ידי - זה את בחינת הקדושה, מה שהוא בין מצינה למצינה כנ"ל. כי על - ידי זה הנריזות הוא עובר ומדלג על הבחינה הזאת, כי המצינה בעצמה הולכת אליו, כי היא נמשכת ונגררת אליו על - ידי המצינה ראשונה, שגוררת את השנייה כנ"ל. וכשגם הוא רץ בנריזות אל המצינה, אזי יוכל לדלג ולעבר את הבחינה הנ"ל, דהינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל, ועל - כן הוא נריו ונפסד. אבל כשהוא קצת, יוכל בתוך כך להשיג גם הבחינה שבין המצוות כנ"ל:

וכל זה למי שהולך בדרךי ה' פסדר מנעוריו. אבל מי שצריך לעשות תשובה, הוא צריך דוקא להיות נריו גדול מאד מאד, למהר ולרוץ מאד, להמלט על נפשו, ואסור לו לשהות כלל לעמד ולהתנשב כי בעל - תשובה אינו הולך מדרךא לדרךא כלל, ואין בינו ובין הקדושה שום בחינה הנ"ל, כי הוא צריך להתחיל מחדש, והוא צריך לרוץ ולדלג אל הקדושה, כמובא, שהבעל - תשובה צריך לדלג על מה שצריך לדלג, ולקפץ אל הקדושה בנריזות גדול. ואיש כזה הוא נריו ונשקר כנ"ל:

ליקוטי הלכות

"מהר המלט על נפשך אל מביט אחריו", בחינת (משלי ה, ו): "ארח חיים פן תפלס" וכו', מחמת

ואל יביט לאחוריו כלל, יהיה אף שיהיה, יחוס על נפשו ויברח בחפזון ממה שהוא צריך לברח. וזה בחינת פסח, שאז הנה יציאת מצרים, שאז נתגלה אור רב מלמעלה כנ"ל, ואז תקף ומיד יצאו ישראל בחפזון גדול כי לא יכלו להתמהמה, כי אם היו נשארים שם עוד רגע אחד, היו נשארים משקעים שם, כמוכא (אלשיך שמות שם).

ספר זרע קודש - פרשת זכור

ועל דרך הנ"ל שזכור גימטריא רג"ל שמורה על הכנעה וענוה, כי עמל"ק גימטריא ר"ם שהוא גיאות, דאדם שמתגאה, הוא על ידי שהיצר הרע מכניס בקרבו רוח שטות, מקליפות עמל"ק שגימטריא ר"ם, ונעשה בעצמו בגדר בריה, ונעשה חשוב אצל עצמו, ובאמת צריך האדם שיהיה בבחינת ונחנו מה (שמות טז, ז), וידע בעצמו שהוא אין ואפס, וזהו שנאמר זכור את אשר עשה לך, פירוש אשר עשך שתהיה חשוב בעיניך, על דרך (דברים לב, ו) הוא עשך ויכוננך, וזהו על ידי אשר קרך בדרך עבודתו יתברך בקרירות בלא חמימות, ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים, דאל"כ לא היה יכול להכניס בך הגיאות:

ובזה מדויק שכיון שאחר כך מדבר לנוכח אשר קרך למה אמר לך, רק על דרך הנ"ל [מיושב], ואמר והיה בהניח כו' תמחה את זכר עמלק, [דהיינו] שלא תזכור המעשים טובים שעשית וכדומה ותורה שלמדת, שלא יהיה לך גיאות על ידי זה, לא תשכח הענין זה שצריך למחות הגיאות, על ידי זכירתך מה שלא היית ירא אלהים כנ"ל, ובזה מתורץ מה שלכאורה קשה, דממה נפשך כיון שאמר שימחה מלזכור אותו כלל, איך לא ישכח, רק כנ"ל:

גם פירוש תמחה את זכר עמלק, שלא יהיה לך זכרון גיאות ממצוות שעשית, ולא תשכח לעבירות שעשית, לקיים וחטאתי נגדי תמיד (תהלים נא, ה), ויעשה תמיד תשובה על זה, עד שיזכה לכל טוב:

והסר שטן מלפנינו ומאחרינו. או יאמר, על דרך אמרת כ"ק הרבי ר' בינם זצלה"ה זי"ע, שאיש הישראלי צריך להחזיק לעצמו שני בחינות, הא' ואנכי אפר ועפר. והב' בשבילי נברא העולם. כל אחד עשה יפה בעתו בגדלות ובקטנות. וזה, והסר שטן מלפנינו, היינו בגדלות, שלא יתגרה בנו להחטיאנו בגיאות ורוממות הלב. ומאחרינו, היינו בעת הקטנות, שלא יתגרה בנו להשפילנו עד לארץ, ולהראות לי שאין לי עוד תקוה ח"ו, לא מוביד סברי. [ישמח ישראל ליקוטים, דף פ"ו ע"ב]: